

економіки пром-сті. – Донецьк, 2005. – 30 с. – укр. Мойсеюк В. П. Сучасні підходи до вивчення феномену культури здоров'я / В. П. Мойсеюк // – Тернопіль: Богдан, 2012. – 125 с.

5. Сущенко Л. П. Здоровий спосіб життя людини як об'єкт соціального пізнання: дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.03 / Людмила Петрівна Сущенко ; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 1997. – 185 с.

Пантелеев Кирилл. Педагогические условия формирования культуры здоровьесбережения у курсантов высшего учебного заведения пограничного ведомства Украины.

В представленной статье раскрыты недостатки образовательной системы, связанные с формированием культуры сохранения здоровья будущих специалистов. Актуализировано проблему формирования культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников. Проанализированы особенности образовательной деятельности будущих офицеров-пограничников. Выделены педагогические условия формирования культуры сохранения здоровья будущих офицеров-пограничников.

Ключевые слова: будущие специалисты, будущие офицеры-пограничники, здоровый способ жизни, культура сохранения здоровья, культура, здоровье, педагогические условия.

Panteleyev Kiril. Pedagogical conditions of cultural preservation in health cadets border agency Ukraine.

The modern educational system of Ukraine is not fully preparing the younger generation for a successful, quality of life, because not met the actual needs of society. Higher education does not form future professionals competencies that would meet the dynamic changes in society, the amount of new information and rapid development of technology. In modern society, there are new requirements for the individual professional, including his education.

Against the background society sharply decreased quality of life, formed negative trends in the dynamics of the health of the younger generation. Therefore, the problem of creating a culture of health preservation acquires significant importance.

In the present article deals with the shortcomings of the educational system, associated with the formation of future professionals of health preservation culture. Actualized the problem of creating a culture of health preservation of the future border guard officers. The features of the educational activity of the future border guard officers. Obtained pedagogical conditions of formation of culture of health preservation of the future border guard officers.

Key words: future professionals, future officers, border guards, a healthy way of life, culture preservation of health, culture and health, pedagogical conditions.

УДК 159.9.:37.013

Микола Півень, к. пед. н., доцент,
Олександр Редозубов, доцент
Кіровоградська льотна академія
Національного авіаційного університету

ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОЇ НАДІЙНОСТІ КУРСАНТІВ - ПІЛОТІВ

У статті на підставі теоретичного аналізу сучасних психолого-педагогічних досліджень розглядаються умови модернізації системи фізичної підготовки курсантів КЛА НАУ. Визначальною умовою цього процесу є своєрідна єдність змістовної, процесуальної і особистісної сторін навчальної діяльності: з одного боку, вона виступає як проблема, завдання, що несе аспект виявлення і розкриття фізичних можливостей і впливів спеціальних фізичних вправ; з іншого – стає як система дій курсанта, що виходять у

результаті на реалізацію і опрeдмечування сутнісних сил особистості, її психофізіологічної надійності та психологічної готовності до професійної діяльності.

Ключові слова: міжпредметна інтеграція, спеціальна фізична і психофізіологічна підготовка, психофізіологічна надійність, психологічна готовність, здоров'язберігаюча компетентність.

Постановка проблеми. Сучасний стан педагогічних науки можна оцінити як період значущого підйому в розвитку теорії педагогічної інтеграції. [1]. У авіаційній педагогіці і психології обґрунтовано висновок про те, що міжпредметна інтеграція являє собою одну з важливих психолого-педагогічних умов професійної освіти майбутніх фахівців, активізації навчальної діяльності й удосконалення процесу формування знань, умінь і навичок, саморозвитку мислення [4]. Разом із тим, міжпредметна інтеграція в традиційному її розумінні лише частково наближає нас до організації цілісного освітнього процесу. Оскільки інтеграція як методологічне правило в наш час, нажаль, насправді лише декларується як системостворювальна ідея, але не застосовується на практиці. Ще не стало дидактичною нормою в процесі професійної підготовки вбачати в особистості курсанта генератора освітнього процесу – суб'єкта міжпредметної інтеграції. Зазначені обставини та цілий ряд зовнішніх і внутрішніх чинників ініціюють інтегративний характер модернізації освітнього процесу, перетворення його в найбільш дієвий засіб підвищення якості професійної підготовки курсантів льотних вищих навчальних закладів. Необхідність модернізації професійної підготовки потребує методологічного підґрунтя, яке дозволить усвідомити всю повноту і цілісність інтеграційних установок у професійній підготовці майбутніх авіаційних фахівців та довести їх гуманістичне спрямування – розвиток особистості курсанта із сформованими професійними та особистісними компетенціями.

Саме тому проблема формування психофізіологічної надійності курсантів льотних ВНЗ у контексті інтеграційного підходу виходить сьогодні на рівень пріоритетних в авіаційній галузі і вищій школі, зокрема. Міжпредметна інтеграція – це найбільш дієвий засіб підвищення якості професійної підготовки курсантів льотних вищих навчальних закладів. Міжпредметна інтеграція змінює мету і вектор змісту професійної підготовки від передачі знань і умінь предметного змісту до розвитку особистості курсанта. Упровадження міжпредметної інтеграції в професійну освіту курсантів-пілотів передбачає організацію інтегрованого освітнього простору, у якому предметні складові співвідносяться з різними видами компетенцій [5]. Майбутній авіаційний фахівець стає суб'єктом інтеграції міжпредметних ресурсів професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз стану фізичної і психофізіологічної готовності курсантів КЛА НАУ підтверджує необхідність системного оновлення теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо розвитку и модернізації системи фізичної підготовки у ВНЗ [4]. У звітах викладачів кафедри Ф і ПФП зазначається, що ситуація зі станом професійного здоров'я та фізичною підготовленістю курсантів академії вважається критичною. Діюча у теперішній час організація фізичного виховання у ВНЗ і той об'єм навчального навантаження з дисципліни недостатньо ефективні для підвищення рівня психофізіологічної надійності і психологічної готовності курсантів до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз спеціальної та психолого-педагогічної літератури [4; 5] засвідчив, що одним з можливих вирішень надзвичайно актуальної для льотної практики проблеми формування психологічної готовності і психофізіологічної надійності курсантів льотного ВНЗ є організація взаємодії спеціальних засобів фізичної підготовки, різноманітних комплексів фізичних вправ з елементами спортивних ігор, акробатичних вправ, спеціальної тренувальної апаратури, складних рухових навичок скелелазіння й альпінізму, плавання, туризму й інших засобів з теоретичною і тренажерною підготовкою курсантів академії в контексті інтеграційних тенденцій як на рівні теорії, так і на рівні практики. Це дає підстави для об'єднання в систему різних за якістю і дії чинників для утворення нових міжпредметних

ресурсів для забезпечення формування цілісної особистості майбутнього авіаційного фахівця, який володіє високим рівнем психологічної готовності до професійної діяльності.

Мета статті – теоретичний аналіз шляхів і орієнтирів модернізації системи спеціальної фізичної і психофізіологічної підготовки курсантів КЛА НАУ.

Виклад основного матеріалу. Важливим кроком до радикальної зміни стану фізичної підготовки курсантів-пілотів академії є впровадження особистісно орієнтованої системи фізичної підготовки, яка ґрунтується на особистісних і професійних мотивах закріплення значущості засобів спеціальної фізичної підготовки для формування професійної надійності майбутніх авіаційних фахівців. За таких умов фізична підготовка курсантів академії може досягати своєї мети в такій, в якій вона створює ситуацію затребуваності, її творчих сил. Створення умов, які сприяють тому, щоб при засвоєнні професійно орієнтованого компоненту змісту фізичної підготовки формувалась особистість курсанта – провідне завдання розвитку і модернізації системи фізичної підготовки курсантської молоді. Особистісно зорієнтована ситуація у системі спеціальної фізичної підготовки майбутніх авіаційних фахівців виступає як своєрідна єдність змістовної, процесуальної і особистісної сторін навчальної діяльності: з одного боку, вона виступає як проблема, завдання, що несе аспект виявлення і розкриття фізичних можливостей і впливів спеціальних фізичних вправ; з іншого – стає як система дій курсанта, що виходять у результаті на реалізацію і опредмечування сутнісних сил особистості, її психологічної готовності до професійної діяльності. Саме такий шлях дозволить вмотивувати курсантську молодь до регулярних занять фізичними вправами, змінити ставлення до спеціально організованих занять у ВНЗ.

Інтерпретація психологічної сутності особистісно зорієнтованої ситуації у системі спеціальної фізичної підготовки майбутніх авіаційних фахівців у льотному ВНЗ передбачає розгляд цього дидактичного феномену в контексті розвитку здоров'язберігаючої компетентності особистості та її автодидактичної складової. Лише в категорії самотворення можна усвідомити суперечливий момент, коли курсант здатен інтегрувати й екстраполювати у сферу професійного й особистісного саморозвитку різні формалізовані формувальні впливи: потенціал змістовної, процесуальної і особистісної сторін системи фізичної підготовки, трансформуючи їх в єдиний алгоритм. Це виразно ілюструє той факт, що всі новоутворення в структурі особистості є значною мірою наслідком її суб'єктної активності [3].

Продуктивність інтеграційного підходу до пошуку шляхів рішення проблем формування здоров'язберігаючої компетентності курсантів-пілотів саме з позицій міжпредметної взаємодії є незаперечною. Оскільки акцентує увагу не тільки на проблемах майбутнього фахівця, що зумовлені вимогами професійної діяльності (усвідомлювати свої особливості і здібності з погляду відповідності вимогам майбутньої професії, фізичної готовності до виконання професійних обов'язків й ін.), але й на проблемах формування критеріїв універсального фахівця як самореалізованої людини (володіти прийомами і способами фізичного удосконалення, емоційної саморегуляції, самопідтримки, самоконтролю, володіти елементами психологічної підготовки, знати чинники позитивного впливу здорового способу життя на загальний стан здоров'я, вміти самостійно підбирати засоби розвитку фізичних, психічних і особистісних якостей й ін.).

Отже, спеціальне спрямування фізичних вправ та розвиток здоров'язберігаючої компетентності – це провідна умова розвитку і модернізації фізичної підготовки в льотній академії. Водночас, це й певною мірою реалізація психологічних і психофізіологічних механізмів адекватної адаптації організму курсанта до випробувань в небезпечній професії. Від того настільки його організм буде здатний витримувати впливи середовища, активно оперувати внутрішніми умовами, настільки він буде готовий ефективно виконувати професійні завдання. Власне, психофізіологічні механізми, сформовані в процесі спеціальної фізичної підготовки виступають як інструмент формування базових основ психологічної готовності майбутніх авіаційних фахівців до професійної діяльності. Важливо наголосити, що ці механізми вважається вихідною «точкою» у структурній композиції формування

професійної надійності випускників КЛА НАУ. Запровадження спеціальної фізичної підготовки забезпечить дидактичні, міждисциплінарні, організаційні, психофізіологічні й психологічні умови формування у курсантів академії стійкості інтелектуальних актів, рухових дій, евристичних компонентів, як в складних, так і в екстремальних ситуаціях професійної діяльності, а також їх психологічної готовності до виконання професійних завдань, динамічного здоров'я і професійного довголіття. Саме таким чином модернізована вищезазначена система може бути органічно інтегрована в систему професійної підготовки курсантів КЛА НАУ і своєю інтегрованою часткою – психофізіологічною надійністю слугувати провідній цілі льотного ВНЗ – якісній професійній освіті майбутніх авіаційних фахівців.

З цього погляду надзвичайно продуктивним для організації спеціальної фізичної підготовки курсантів КЛА НАУ і їх психофізіологічної надійності в цілому уявляється уведений в обіг спеціалістами кафедри концепту «спеціальна фізична та психофізіологічна підготовка» (СФ та ПФП), об'єктами якої виступають здоров'язберігаюча компетентність курсантів та їх професійно важливі фізичні, психофізіологічні і психологічні якості. Очевидно, що спортивна і рухова спеціалізація засобів фізичної виховання в модернізованому контексті дедалі більше розмивається і на перший план виходять конструкти просторово-часового характеру. В їх основі лежать сфокусовані дії різноманітних засобів фізичної підготовки спеціального спрямування та здоров'язберігаючої компетентності курсантів КЛА НАУ.

Здоров'язберігаюча компетентність є складовою професійної компетентності майбутніх авіаційних фахівців і виступає як невід'ємний атрибут професійного і особистісного зростання, як провідна властивість суб'єктності курсанта, що спрямована на вибудову особистості для ефективної самореалізації в навчально-професійній діяльності. У нашому розумінні поняття «здоров'язберігаюча компетентність» це – системна здібність особистості майбутнього авіаційного фахівця, яка спрямована на автономне формування власного динамічного здоров'я і професійного довголіття засобами психогігієни, фізичної і психофізіологічної підготовки. Здоров'язберігаюча компетентність курсант складається з таких компонентів:

– *мотиваційно-цільовий компонент* – це процеси цілестворення фізкультурної самодіяльності, в яких курсант виступає як цілепокладаючий суб'єкт. Самомотивація виступає як чинник, здатний не тільки підвищувати рівень намагань курсанта до фізкультурної самодіяльності але й визначати динаміку цього рівня, здатний здійснити особою вибір зони, в якій розгортається пошук можливих напрямів перетворень, пошук нових цілей фізичної та психофізіологічної підготовки.

– *операціонально – автодидактичний компонент* – презентує дидактичну озброєність курсанта, його фізкультурну і психолого-педагогічну освіченість, що спрямовані на конструювання процесу самотворення, тотальне творіння власного здоров'я і професійного довголіття, на самокерівництво у вигляді «внутрішнього лідера» (за В. Курінським [2]), на розвиток впевненості у власних внутрішніх силах, на творчу еволюцію своєї особистості;

– *рефлексивний компонент* – увібрив у себе взаємопов'язані й взаємозалежні аналітико-прогностичні вміння забезпечення перспектив розвитку професійного довголіття й динамічного здоров'я, а також прогнозів продуктивності подолання особистісних і професійних криз, усвідомлення власних ресурсів;

– *вольовий компонент* – визначає рівень розвитку вольових якостей та вмінь подолання перешкод на шляху до вибраної мети, мобілізує особистісний потенціал на виконання прийнятих завдань і програм;

– *креативний компонент* – складається з творчих умінь особистості, які забезпечують якісні самозміни в стані здоров'я і професійного довголіття, суттєво впливає на цілісність внутрішнього світу особистості, її духовну складову, концентрує її відповідальність в процесі професійного й особистісного зростання.

Однією з найістотніших характеристик творчої особистості курсанта є її здатність до конструювання процесу формування (моделі) здоров'язберігаючої компетентності. Конструювання цієї моделі вимагає цілого комплексу різноманітних умов та факторів. Насамперед, і це неодноразово відзначалося як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі, сама специфіка процесу конструювання потребує врахування всієї повноти формуючого потенціалу цілеспрямованого педагогічного процесу, а також здатності особистості до самоорганізації власної фізкультурної самодіяльності, планування процесу формування здоров'язберігаючої компетентності. Зокрема, коли курсант ставить перед собою мету, оцінює умови, накреслює прийнятні шляхи і методи її досягнення, а також мотивацію дій та перспективну оцінку спроектованої діяльності. Конструювання моделі формування здоров'язберігаючої компетентності складається з наступних ланок:

- усвідомлення курсантом мети. Ця ланка виконує загальну системостворюючу функцію;

- вибір суб'єктивної моделі значущих психолого-педагогічних умов. Вона відображає комплекс тих зовнішніх і внутрішніх умов фізкультурної самодіяльності, облік яких сам курсант вважає за необхідне для успішного формування здоров'язберігаючої компетентності;

- складання програми формування здоров'язберігаючої компетентності. Курсант здійснює конструктивну функцію побудови, створення конкретної програми формування здоров'язберігаючої компетентності;

- вибір суб'єктивних критеріїв досягнення мети (критерії успішності) являється функціональною ланкою, специфічною саме для управління процесом формування здоров'язберігаючої компетентності. Курсант долає початкову ідеальність вибраної моделі через формулювання критеріїв оцінки результату, відповідно до свого суб'єктивного розуміння прийнятої мети і фізичного стану;

- контроль і оцінка процесу формування здоров'язберігаючої компетентності. Це регуляторна ланка, що несе функцію оцінки поточних і кінцевих результатів щодо системи прийнятих суб'єктом критеріїв успіху;

- коригування процесу формування здоров'язберігаючої компетентності. Специфіка реалізації цієї функції полягає у корекції власне виконавських дій по ходу навчальної діяльності в будь-яку іншу ланку регуляторного процесу.

Висновки. Отже, одним з можливих вирішень надзвичайно актуальної для льотної практики проблеми формування психологічної готовності і психофізіологічної надійності курсантів льотної ВНЗ є організація взаємодії спеціальних засобів фізичної підготовки та розвиток здоров'язберігаючої компетентності в контексті інтеграційних тенденцій як на рівні теорії, так і на рівні практики. Це дає підстави для об'єднання в систему різних за якістю і дії чинників з метою утворення нових міжпредметних ресурсів для забезпечення формування цілісної особистості майбутнього авіаційного фахівця, який володіє високим рівнем психофізіологічної надійності та психологічної готовності до професійної діяльності. Водночас, цей досвід і сучасні інноваційні тенденції в професійній освіті, які за своєю природою і суттю є універсальними, виокремлюють певні структурні компоненти системи спеціальної фізичної і психофізіологічної підготовки: цільовий, інформаційно-змістовний, структурно – діяльний, інструментально-регуляторний. Ці компоненти забезпечують усю повноту формуючого потенціалу цілеспрямованого педагогічного процесу спеціальної фізичної підготовки курсантів КЛА НАУ, а також здатність особистості до самоорганізації власної навчальної самодіяльності, до планування процесу розвитку здоров'язберігаючої компетентності. Саме таким чином модернізована спеціальна фізична та психофізіологічна підготовка може бути органічно інтегрована в систему професійної підготовки курсантів КЛА НАУ і своєю інтегрованою часткою – психофізіологічною надійністю слугувати провідній цілі льотної ВНЗ – якісній професійній освіті майбутніх авіаційних фахівців.

Список використаних джерел

1. Вознюк А. В. Философские основания педагогической аксиоматики / А. В. Вознюк, А. А. Дубесенюк. Монографія – Житомир: Изд-во ЖГУ им. И. Франка, 2011.– 564 с.
2. Курінський В. О. Українська пост психологічна автодидактика / В. О. Курінський. Лекції. – К. : ЗАТ «Віпол», 2006. – 484 с.
3. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / За заг. ред. В. О. Татенка. – К.: Либідь, 2006 – 360 с.
4. Макаров Р. Н. Теория и практика конструирования целевых моделей операторов особо сложных систем управления / Р. Н. Макаров, Л. В. Герасименко. Монография. – М. : МНАПЧАК / ГЛАУ, 2000. – 536 с.
5. Пивень Н. И. Специальная физическая и психофизиологическая подготовка курсантов-пилотов: Учебное пособие / Н. И. Пивень, А. В. Ищенко – Кировоград, 2016. – 248 с.

Пивень Николай, Редозубов Александр. Педагогическая инноватика в контексте формирования психофизиологической надежности курсантов-пилотов.

В статье на основании теоретического анализа современных научных исследований рассматриваются условия модернизации системы физической и психофизиологической подготовки курсантов КЛА НАУ. Определяющим условием этого процесса является специфическая целостность содержательной, процессуальной и личностной сторон учебной деятельности курсантов: с одной стороны, она выступает как проблема, как учебное задание, несущее аспект выявления и раскрытия физических возможностей и влияний специальных физических упражнений, с другой – она выступает как система действий курсанта, которые, в результате, выходят на реализацию и опредмечивания сущностных сил личности, ее психофизиологической надежности и психологической готовности к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *междисциплинарная интеграция, специальная физическая и психофизиологическая подготовка, психофизиологическая надежность, психологическая готовность, здоровьесохраняющая компетентность.*

Piven Mykola, Redozubov Oleksandr. Pedagogical Innivation in the Context of Psycho-Physiological Reliability of Cadets.

This article deals with upgrading of Flight Academy cadets in physical and psycho - physiological training system on the base of modern scientific theoretical analyzing. The key condition of this process is the specific integration of the content, the process and the individual make – up in cadets education. This integration is a problem and a task which shows the physical abilities and special physical exercises influence on one hand. On the other hand it is the system of cadets actions which identifies the main individual features, psycho - physiological reliability and psychological readiness for professional activity.

Key words: *subjects integration, special physical and psycho - physiological training, psycho - physiological reliability, psychological readiness, health-keeping competence.*